

НАЗУСТРІЧ КОРИСТУВАЧУ: ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКИ МЕДИЧНОГО ВИШУ У СФЕРІ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СТУДЕНТСТВОМ

Валентина Серпухова, Ольга Озеркіна, Марина Заговора

Харківський національний медичний університет
Наукова бібліотека

Стаття розкриває актуальну на сьогоднішній день тему – налагодження взаємовигідних партнерських відносин між університетською бібліотекою та студентством. На прикладі Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету розглянуто варіанти створення спільних зі студентською молоддю проектів з урахуванням профілю вишу.

Ключові слова: бібліотечне партнерство, медична освіта, круглі столи, флешмоби, масові заходи, анкетування, бібліотечний простір, читачезнавство, студентське самоврядування.

Протягом другої половини ХХ сторіччя феномен читача розглядався переважно як об'єкт широкої сфери вивчення. За словами відомого книгознавця І.Є. Баренбаума «читач береться у всіх його проявах і функціонуванні – як читач бібліотечного абонементу, книжкового магазину, читач – бібліофіл». Кожна з цих соціальних інституцій розробляла та впроваджувала власні форми та методи роботи з читацькою аудиторією. Але якщо на той час цих засобів було достатньо, то сьогоднішня ситуація підштовхує бібліотекарів до більш креативних рішень: інформаційні послуги, які є головним продуктом бібліотеки, тепер потребують маркетингових підходів. Це призводить до злому усталеної системи взаємовідносин між бібліотекою та користувачем. Всесвітній розвиток цифрових технологій поставив бібліотеки перед необхідністю переосмислення традиційної концепції «бібліотекар-читач». У сучасному читачезнавстві існує декілька термінів, що якомога вірніше характеризують людину, яка читає: читач, абонент,

користувач, відвідувач, клієнт. Але, на жаль, жоден з них не відповідає суті феномену в повній мірі. На думку голови Інформаційно-бібліотечної ради НАН України Олексія Онищенка, сучасний читач бібліотеки являє собою сукупність різних іпостасей: читач, користувач, споживач, аналітик, інформаційний експерт, співтворець та ін. З цього приводу він робить висновок, що «...формується новий тип читача, фактично **партнера** бібліотеки, котрий виріс на цифровій культурі і грамотності» [4]. Можна навести безліч випадків взаємодії користувачів і співробітників наукових бібліотек в рамках створення інформаційних продуктів, технологій тощо. Це дає змогу стверджувати про появу нової моделі відносин між бібліотекою та користувачем, яка базується, по-перш за все, на двосторонньому інтересі та взаємовигідному партнерстві.

Ті ж самі принципи простежуються і в діяльності сучасної вузівської бібліотеки. Але специфіка навчального процесу медичного освітнього закладу досить відрізняється від решти вишів, накладає свій відбиток на усі складові студентського життя. Навчання в медичному виші вимагає від студентів високого рівня адаптації до перенасиченого навчального графіку. Наприклад, фактичне академічне навантаження може досягати 40 годин на тиждень, у той час, як в інших закладах вищої освіти (ЗВО) вона не перевищує 24 години, тобто студент-медик в 1,5 рази більше віддає сил на засвоєння необхідних знань.

Віддаленість клінічних баз та необхідність в постійному транспортному переміщенні, чергування в лікувальних установах також є обов'язковою частиною комплексу навчальних заходів медичного вишу. Це в свою чергу створює дефіцит часу на самостійну підготовку. До того ж сьогоднішні студенти-медики у пошуці необхідної інформації, професійної і не тільки, вважають за краще діяти самостійно: молоді люди отримують інформацію з електронних джерел, оминаючи бібліотеку. Широка доступність інтернет-ресурсів робить їх більш привабливими для сучасної молодої людини, ніж традиційні носії інформації. Чи захоче студент-медик провести час, що залишився після занять, у стінах університетської бібліотеки, багато в чому залежить від того, наскільки відповідає імідж останньої сучасним уявленням про естетику і комфорт.

Простір бібліотеки покликаний виражати прагнення людини до постійного розвитку, відкритість всьому новому і одночасно шанобливе ставлення до накопичених людством знань і традицій. Загальна зацікавленість як вітчизняних, так і зарубіжних бібліотек ЗВО у створенні привабливого предметно-просторового середовища очевидна. Однак, вища медична школа – це окрема галузь освітньої сфери. Багато вітчизняних бібліотек для вирішення проблеми власної іміджевої привабливості обирають найбільш можливий варіант – перепланування простору вже існуючих приміщень з використанням сучасних дизайнерських ідей.

Керівництво ХНМУ разом з університетською бібліотекою у вирішенні іміджевої проблеми пішла саме таким шляхом, одночасно максимально оновивши її технічний парк. Перепланування з відповідним ремонтом й дизайнерським підходом дозволило створити комфортні умови для роботи як користувачів, так і співробітників бібліотеки. В результаті наші студенти отримали оновлені абонементи навчальної літератури, декілька нових сучасно обладнаних читальних залів та залів для самостійної роботи. У достатній кількості було придбано техніку, необхідну для повноцінного функціонування бібліотеки, комп'ютерний парк НБ ХНМУ на сьогодні – це 215 ПК, 11 мультимедійних комплексів, інтерактивна відео-панель, 3 безконтактних сканера для оцифрування цінних видань, технічні засоби для копіювання та автоматизованої видачі літератури. Тож, сприятливі умови для плідних взаємин між бібліотекою та студентством створено.

Студентське самоврядування, будучи однією зі складових навчально-виховного процесу, відіграє важливу роль у житті університету. Останні декілька років наша бібліотека тісно співпрацює з виконавчим органом самоврядування вишу – Студентською радою ХНМУ. Першим кроком у цьому напрямку для нас стало започаткування круглих столів з актуальної тематики. Співробітниками бібліотеки спільно з представниками студентського самоврядування були проведені засідання круглих столів «Волонтерство: альтруїзм, необхідність чи мода?», «Цукровий діабет. Які виклики постають перед нами?», «Свобода гідної людини – це свобода від шкідливих звичок» та інші, на яких обговорювали проблеми сьогодення, планували заходи з їх подолання тощо.

Ще один спільний зі студентами захід, ініційований НБ ХНМУ круглий стіл «Бібліотека і студентство: діалоги», дав бібліотекарям змогу побачити себе очима студентів, а студентам – висловитися щодо удосконалення роботи університетської бібліотеки за різними напрямками. Тепер такі заходи проходять в бібліотеці щороку.

Живе спілкування, безумовно, в емоційному плані стоїть на першому місці, але віртуальний простір дозволяє молодим людям відвертіше висловлювати свої думки, дає час замислитись над проблемою та варіантами її вирішення. Тому бібліотека усе активніше вдається до послуг найпопулярніших у студентському середовищі соціальних медіа. У Фейсбуці з метою моніторингу якості діяльності бібліотеки її співробітниками та студентським самоврядуванням нами проведено веб-анкетування за назвою «Для мене Наукова бібліотека ХНМУ – це ...». 643 респонденти в своїх відповідях в цілому дали гарну оцінку роботі Наукової бібліотеки: 79 відсотків позитивних відгуків і лише 11 відсотків – незадоволені її роботою. Анкетування стало віддзеркаленням уяви студентів про бібліотеку та її місце в своєму житті [2].

Проведення спільних заходів помітно зближує бібліотеку зі студентством, особливо це стосується новітніх форм масової роботи, в тому числі флешмобу. Незважаючи на те, що флешмоб виник як спланована акція інтернет-активістів щодо актуальних питань суспільної проблематики, ця форма завдяки своїй масовості, наочності, відсутності суттєвих затрат швидко набула популярності у багатьох сучасних бібліотек. У березні 2017 року у стінах Наукової бібліотеки ХНМУ було проведено літературний відеофлешмоб до дня народження Т.Г. Шевченка. Уривки з поеми Кобзаря «І мертвим, і живим...» декламували як працівники бібліотеки, викладачі кафедри української мови, основ психології та педагогіки, так і студенти нашого вишу з різних країн.

До Дня медичного працівника бібліотекою спільно з цією ж кафедрою підготовлено літературно-поетичний відеофлешмоб «Нащадкам Гіппократа присвячується...», в якому разом із бібліотекарями та викладачами виступили й студенти. У результаті цього досвіду досягнуто одразу дві важливі мети: мобілізуючи творчі сили студентства та викладачів, бібліотекою опановано нові форми масової роботи, зміцнені зв'язки з представниками студентської молоді та кафедр.

Часто саме студентство виступає ініціатором організації спільних з бібліотекою проєктів. Так, проведення літературних вечорів у приміщенні НБ ХНМУ було започатковано майбутніми лікарями – прихильниками поезії. На ініціативу активістів відгукнулись студенти усіх курсів та факультетів університету, а також співробітники бібліотеки. Невимушена атмосфера вечорів привадила широке коло учасників, дозволила в повній мірі розкритися їх літературним й музичним талантам. Завдяки цим зустрічам бібліотека змогла долучити студентів до участі у своєму корпоративному виданні «Бібліотерапевт» як авторів заміток та власних літературних творів. Далі – більше: їм було запропоновано підготувати власний номер видання, в результаті чого світ побачило 2 спецвипуски «Бібліотерапевту» виключно за участю студентів, триває робота над 3-м спецвипуском.

У ХНМУ навчається і чималий контингент студентів-іноземців. Зростаючи рік у рік, він сьогодні складає майже 3 тисячі осіб з більш ніж 75 країн світу. Значною для молодих людей є проблема адаптації у незвичному для них освітньому та соціокультурному середовищі, що ставить перед бібліотекою вимогу постійного пошуку нових підходів до інформаційного обслуговування. Працюючи з іноземними студентами, бібліотекарям доводиться враховувати ряд важливих факторів, які впливають на процес спілкування: мовний бар'єр, культурні та національні особливості, релігійну приналежність, особистісні якості користувача. Кожна національна група, яка навчається у нашому виші, має свої власні психологічні риси, що неодмінно впливає на процес обслуговування. Наприклад, відома усім над-емоційність мешканців багатьох близькосхідних та

африканських країн потребує від бібліотекарів неабиякого такту та пізнань національних особливостей.

Завдяки цим знанням ми маємо можливість залучати до бібліотечно-інформаційних заходів студентську молодь з далекого зарубіжжя, зокрема – до активної участі у проведенні бібліотечних уроків «Library Lessons for English Medium Students». Із задоволенням іноземні студенти стають учасниками впроваджених НБ ХНМУ інноваційних форм масової роботи: веб-опитуваннях, літературних флешмобах, фотосушках тощо. Природна комунікабельність та готовність студентів-іноземців співпрацювати із бібліотекою дають змогу бібліотекарям ефективно налагоджувати взаємодію та партнерські взаємини з ними.

Отже, на сьогоднішній день у бібліотеці вишу має бути власна цілеспрямована політика щодо взаємовигідного партнерства зі студентством. Що сучасна бібліотека може запропонувати студентові крім забезпечення навчального процесу необхідними інформаційними ресурсами та створення комфортного простору для підготовки до занять і самоосвіти? Чи стане вона суттєвою складовою студентського життя, джерелом натхнення та творчої наснаги, або залишиться у свідомості студента як інституція сталого типу, яка вже не в змозі відповідати потребам сучасного користувача? Вирішувати саме нам з вами, бібліотекарям!

Література

1. Киричок І. В. Корпоративні медіа вузівської бібліотеки як сучасний формат діалогу з читачем [Електронний ресурс] / І. В. Киричок, О. А. Русанова, К. М. Тесленко // Інформаційно-бібліотечний сервіс і користувач: новий формат взаємодії : Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція, 23–31 жовтня 2017 р., Харків / Наукова бібліотека ХДУХТ. – Режим доступу : <http://conf.hduht.edu.ua/index.php/m-i-conf-2/794-korporativni-media-vuzivskoi-biblioteky-iak-suchasnyi-format-dialohu-z-chytachem>. – Назва з екрану.

2. Киричок І. В. Створення сучасного простору університетської бібліотеки: необхідність, можливість, реальність [Електронний ресурс] / І. В. Киричок, Н. Д. Гаєва, О. А. Неговелова // Стратегія розвитку медичних бібліотек України: пошук нових форматів : матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції, 17–18 травня 2018 року, м. Тернопіль. – Київ ; Тернопіль, 2018. – С. 161–167. – Режим доступу : <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/19754>. – Назва з екрану.

3. Красюкова О. А. Особенности формирования англоязычной среды в библиотеке вуза / О. А. Красюкова // Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі : матеріали науково-практичної інтернет-конференції присвяченої 210-річчю Харківського національного медичного університету та 95-річчю Наукової

бібліотеки ХНМУ, Харків, 5–12 жовтня 2015 р. / Харківський національний медичний університет ; [редкол. : І. В. Киричок, Т. Б. Павленко, Н. Д. Гаєва]. – Харків, 2015. – С. 101–104.

4. Онищенко О. Бібліотека і «цифрове» покоління : нова ситуація – нові форми роботи / О. Онищенко // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 5. – С. 3–6.

5. Серпухова В. Зачаровані поезією : літературні вечорниці в бібліотеці / В. Серпухова, О. Озеркіна // Бібліотерапевт: бюлетень Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету. – 2016. – № 12. – С. 9.

НАВСТРЕЧУ ПОЛЬЗОВАТЕЛЮ: ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ БИБЛИОТЕКИ МЕДИЦИНСКОГО ВУЗА В СФЕРЕ ПАРТНЁРСКИХ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ СО СТУДЕНЧЕСТВОМ

Валентина Серпухова, Ольга Озеркіна, Марина Заговора
Харьковский национальный медицинский университет
Научная библиотека

Статья раскрывает актуальную на сегодняшний день тему – налаживание взаимовыгодных партнёрских отношений между университетской библиотекой и студенчеством. На примере Научной библиотеки Харьковского национального медицинского университета рассмотрены варианты создания совместных со студенческой молодёжью проектов с учётом профиля вуза.

Ключевые слова: библиотечное партнёрство, медицинское образование, библиотечное пространство, массовые мероприятия, круглые столы, флешмобы, анкетирование, читателеведение, студенческое самоуправление.

GOING TO MEET THE USER: THE ACTIVITY OF THE MEDICAL UNIVERSITY LIBRARY IN PARTNERSHIP INTERACTION WITH STUDENTS.

Valentina Serpuhova, Olga Ozerkina, Marina Zagovora
Kharkiv National Medical University
Scientific Library

The establishment of mutually beneficial partnerships between a university library and students are considered. The options for creating joint projects with students taking into account the profile of the university are reviewed.

Key words: library partnership, medical education, round tables, flash mobs, events, survey, library space, student government.